

Stefan Edman är biolog, föreläsare och författare till cirka 40 böcker om natur och miljö, bland annat *Västkust*, *Solvarv*, *Jorden har feber* och *Matsmart*. Stefan fick 2009 kungamedalj för sina insatser och har nyligen kommit ut med tre "havsböcker": *Kosterhavet – under ytan på Sveriges första nationalpark under ytan*, *Havsblänk* och *Planeten Havet*.

Säl-skapsdjur –

både på gott och ont

Alla båtvänner vet hur det känns att möta dessa vackra havsdäggdjur. Nyfiket betraktar de oss från skär och klippor där de ligger och solbadar. Eller sticker de upp sina blanka nosar i vattnet en bit från våra flytetyg.

Och vi blir förtjusta, stannar till en stund och njuter.

Säl är verkligen trivsamma sällskapsdjur. Ja, men alltför närstående och besvärliga, tycker yrkesfiskarna som högljutt kräver en decimering av den växande sälstammen.

Störst av de tre arterna i svenska kustvatten är som bekant gråsäl. Den kan bli drygt tre meter lång och väga 300 kg. Från femårsaldern och fram till dess att den "fyller" 40–45 år föder den – i februari eller mars – en unge årligen.

Gråsäl älskar torsk, strömming, sik och lax. De kan fiska

så djupt som hundra meter och vara under vattnet tjugo minuter i sträck. Hur mycket de äter är inte klarlagt, men somliga forskare menar att Östersjöns nu cirka 27 000–30 000 gråsäl sammantaget konsumerar 100 000 ton. Jämför den svenska torskkvoten som år 2010 ligger på knappt 15 000 ton!

För 100 år sedan fanns det 100 000 gråsäl i Östersjön. Yrkesfisket krävde och fick då skydds jakt, skottpengar hade införts redan 1891 och 1940 hade stammen minskats till 20 000 djur. När gråsäl fridlystes 1974 hade även miljögifter och valpsjukevirus tagit ner den till cirka 3 600 säl.

Under 2000-talet har bestånden vuxit med 13 procent och frågan är nu snarast hur många gråsäl Östersjön tål.

Den som vill se vikaren, vår minsta säl, bör navigera mot

Bottenviken och Norra Kvarken eller till de inre delarna av Finska viken (det finns också ett ytterst litet bestånd i Bottenhavet). Vikaren ökar också, men inte lika mycket som den skulle kunna göra. Här har nämligen ämnen som kadmium och dioxiner i vattnet under vår och försommar ställt till med problem; tidigare var halterna av miljögifter så höga att många vikarehonor blev sterila.

Vikaren är en relik från istiden och alltjämt helt beroende av tillgång på is för sin överlevnad. Honorna bygger snögrottor i packisen där de i februari föder sin enda unge. För att ungen skall få skydd under tiden den diar måste packisvallarna ligga kvar intakta i minst fem veckor. De vuxna djuren behöver också isar i slutet av april och början av maj då de byter päls. Det allt mildare klimatet är alltså på sikt

ett hot mot vikarens framtid i våra svenska kusthav.

Vikaren blir max 1,5 m lång och väger högst 125 kg. Den äter strömming, sik, simpor, abborre och kräftdjur. Arten är inte alls så "kollektiv" som gråsäl utan lever i små grupper om några enstaka djur. Vid förra sekelskiftet fanns det kanske totalt 200 000 vikaresäl i Östersjön, idag är de kanske 4 000–5 000.

För oss på Västkusten är det knobbsäl som gäller. Är man ute på försommaren ser man moder säl med sin kut på de små skären och holmarna. Knobbsäl har sin brunst i augusti, men genom fördröjd fosterutveckling föds ungen först i maj–juni året därpå, en fin biologisk anpassning. Den diar fet mjölk i fyra veckor – men stöts sedan bort när honan på nytt fortplantar sig.

En säl-samt trevlig sommar önskas ni alla!

Stora och små hamnanläggningar

Svenska Flytpontoner har genom åren levererat och tillverkat små och stora brygganläggningar till privatpersoner, båtklubbar och marinor. Besök gärna vår nya hemsida för vidare information:

www.svenskaflytpontoner.se

Flytpontoner i Sverige AB | Box 3463, SE-103 69 Stockholm | Besöksadress: Rö, 762 93 Rimbo
Tel 08-790 30 40 | Fax 08-790 30 41 | www.svenskaflytpontoner.se | info@svenskaflytpontoner.se

